

JUDr. Martina Tekeliová

Právnická fakulta

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

**Udeľovanie absolutoria členom štatutárnych
orgánov obchodných spoločností**

**Awarding Absolutorium to the Members
of the Commercial Partnerships' Statutory Bodies**

Abstract

The liability of members of the Board, as a legal institute, has a separate place in general liability. It has a specific nature, which is the possibility to give the absolutorium of liability. The expression „absolutorium“ does not have a legal definition. However we can explain this expression as a complete or partial exemption from liability. Absolutorium is associated with the professional care, which result from law, for the members of the Board. At present we can see many cases, in which absolutorium is awarded to the members of the Board. Therefore it is important to know the legal conditios for awarding it.

***Key words:** absolutorium, members of the Board, liability, complete or partial exemption from liability, proffesional care.*

**Udzielenie absolutorium członkom statutowych organów
spółek prawa handlowego**

Streszczenie

Odpowiedzialność członków zarządu jako instytucja prawna zajmuje swoje szczególne miejsce w rozważaniach nad odpowiedzialnością w ogóle. Ma specyficzny charakter, polegający na możliwości udzielenia absolutorium od odpowiedzialności. Termin „absolutorium“ nie posiada definicji prawnej. Niemniej jednak, można go zdefiniować jako całkowite lub częściowe zwolnienie od odpowiedzialności. Absolutorium ma związek z odpowiedzialnością zawodową członków zarządu, wynikającą z prawa. Obecnie występuje

wiele przypadków, w których członkom zarządu udzielane jest absolutorium, dlatego istotne są warunki prawne udzielania absolutorium.

Key words: absolutorium, członkowie zarządu, odpowiedzialność, całkowite lub częściowe zwolnienie z odpowiedzialności, odpowiedzialność zawodowa.

1. Vymedzenie pojmu absolutórium

Pojem absolutórium je používaný v rôznych sférach života spoločnosti. Aj v práve má svoje tradičné miesto. Pojem absolutórium nemá svoju legálnu definíciu, nie je výslovne uvedený v právnej norme, napriek tomu, sa často používa v spoločenskej zmluve, v stanovách i uzneseniach valných zhromaždení obchodných spoločností. Pojem nie je potrebné legálne upraviť.

Obsah pojmu absolutórium má v rôznych oblastiach spoločenských vzťahov, rôznorodý aj keď príbuzný význam. V niektorých prípadoch je absolutórium chápané ako vyhlásenie, ktorým sa určitý orgán zbavuje zodpovednosti a schvaľuje sa jeho doterajšia činnosť v uplynulom funkčnom období. V prenesenom význame slova znamená súhlas na obchod, uvoľnenie z činnosti, akcie. Niekedy sa označenie absolutórium používa ako vysvedčenie na odchod, potvrdenie o ukončených štúdiách na vysokej škole, osvedčenie o absolvovaní štúdia, uznesenie¹. Absolutórium je tiež možné chápať ako schvaľovanie činnosti určitého orgánu, funkcionára za minulé obdobie, prepustenie zo zodpovednosti².

Podľa môjho názoru, sa v práve obchodných spoločností pod pojmom absolutórium rozumie obmedzenie alebo zbavenie zodpovednosti členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností za škodu. Táto argumentácia vychádza z pojmového vymedzenia absolutória v príslušných ustanoveniach Obchodného zákonníka (§ 135a ods. 4, § 194 ods.8).

V právnej teórii aj v súčasnosti prebieha diskusia o možnosti alebo nemožnosti udeľovania absolutória.

Niektorí autori chápu absolutórium ako formu vylúčenia zodpovednosti za škodu, pri ktorej sa rozhodnutím valného zhromaždenia prehlási, že spoločnosť nemá alebo neuplatní voči členom štatutárneho orgánu nárok na náhradu škody³.

¹ J. Šalling, M. Ivanová- Šallingová et al., *Veľký slovník cudzích slov*, Samo 2003, s. 17.

² V. Petráčková, J. Kraus et al., *Akademický slovník cudzích slov*, Academia 1995, s. 12.

³ J. Vitek, *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*, Praha: Wolters Kluwer ČR 2012, s. 249.

Podľa J. Bejčka v prípade akciovej spoločnosti, i v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným nemôže prípadné udelenie absolutória valným zhromaždením ísť proti zákonnému príkazu §194 ods. 5 Obchodného zákonníka a obchádzať jeho účel. Podľa jeho názoru zmyslom zákonného ustanovenia je zákaz obmedzenia alebo úplného vylúčenia zodpovednosti reprezentantov za škodu. Rovnako podľa jeho názoru, ak by absolutórium nebolo prehlásené za neplatné, nebolo by aj tak právne záväzné a akýkoľvek spoločník či akcionár by mohol podať tzv. derivatívnu žalobu. J. Bejček teda pripodobňuje absolutórium tzv. morálnemu prísluibu, ktorého sa nie je možné zo strany škodcu domôcť⁴.

K. Eliáš oproti tomu zastáva názor, že tak ako Obchodný zákonník zveruje valnému zhromaždeniu spoločnosti ako najvyššiemu orgánu spoločnosti kompetenciu schváliť výsledku hospodárenia spoločnosti a v rámci toho rozhoduje i o úhrade prípadnej straty spoločnosti, tak valné zhromaždenie je oprávnené rozhodovať i o neuhradení straty spoločnosti. Kompetenciou valného zhromaždenia je voliť a odvolávať členov predstavenstva, a teda spôsobilosť valného zhromaždenia hodnotiť ako vykonávajú svoju funkciu. Z toho odvodzuje, že ak škoda spôsobená spoločnosti je stratou alebo nemajetkovou ujmom spoločnosti, o ktorej rozhoduje valné zhromaždenie, a zároveň valné zhromaždenie hodnotí aj činnosť členov predstavenstva, potom valné zhromaždenie je oprávnené rozhodovať aj o udelení absolutória členom predstavenstva za podmienok ustanovených Obchodným zákonníkom. Podľa názoru K.Eliáša z opatrnosti je vhodné sa odvolávať na klauzulu §177 ods. 1 písm.h) Obchodného zákonníka, podľa ktorého rozhodovanie o ďalších otázkach, ktoré obchodný zákonník alebo stanovky zahŕňajú do pôsobnosti valného zhromaždenia, môže vykonávať valné zhromaždenie. Z toho je možné odvodiť kompetenciu valného zhromaždenia, a nie iného orgánu spoločnosti rozhodovať o udelení absolutória⁵.

Nový zákon o obchodných korporáciách⁶ v Českej republike obsahuje právnu úpravu podľa ktorej – osoba, ktorá porušila starostlivosť riadneho hospodára, vydá obchodnej korporácii prospech, ktorý v súvislosti s takýmto konaním získala. Ak nie je vydanie prospechu možné, nahradí ho povinná osoba obchodnej korporácii v peniazoch. Pritom platí, že k právnemu konaniu obchodnej korporácie obmedzujúcemu zodpovednosť člena ich orgánov sa neprihliada. Ak porušením povinnosti starostlivosti riadneho hospodára vznikla obchodnej korporácii ujma, môže ju obchodná korporácia vyporiadať podľa zmluvy

⁴ *Ididem*, s. 250.

⁵ *Ibidem*, s. 250.

⁶ Zákon č. 90/2012 o obchodných spoločnostiach a družstvách (zákon o obchodných korporáciách).

uzatvorenej s povinnou osobou; pre účinnosť zmluvy sa vyžaduje súhlas najvyššieho orgánu obchodnej korporácie prijatý aspoň dvojtretinovou väčšinou hlasov všetkých spoločníkov. Ak súd prehlási uznesenie najvyššieho orgánu obchodnej korporácie schvaľujúce zmluvu o vyporiadaní ujmy za neplatné, hľadá sa na uznesenie ako na neplatné. Odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o neplatnosti uznesenia beží pre uplatnenie práva domáhať sa ujmy nová premlčacia lehota⁷.

Podľa môjho názoru, právna úprava obsiahnutá v slovenskom Obchodnom zákonníku, v českom Obchodnom zákonníku, a tiež v zákona o obchodných korporáciách, motivuje obchodné spoločnosti k udeľovaniu absolutória ich reprezentantom. Prikláňame sa v tejto súvislosti k názorom K.Eliáša o výslovnej kompetencii valného zhromaždenia rozhodovať o udelení absolutória členom predstavenstva. Zastávam názor, že nielen účtovné otázky, a teda kompetencie valného zhromaždenia rozhodovať o otázkach hospodárenia spoločnosti, nie sú výlučnými vstupmi, ktoré implikujú záver o možnosti udeľovania absolutória členom predstavenstva akciovej spoločnosti.

2. Právna úprava zodpovednosti za škodu členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností

Právna úprava zodpovednosti za škodu členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností je obsiahnutá v Obchodnom zákonníku, Občianskom zákonníku i v predpisoch občianskeho práva vzhľadom na znenie §1 ods. 2 Obchodného zákonníka. Takýmito právnymi predpismi občianskeho práva sú napr. zákon č. 566/2001 o cenných papieroch a investičných službách v platnom znení, zákon č. 294/1999 o zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom.

Vzhľadom na právne formy obchodných spoločností, sa v ďalšej časti budeme venovať len kapitálovým obchodným spoločnostiam a družstvu, ktoré budeme označovať súhrným názvom obchodné spoločnosti.

Pokiaľ ide o zodpovednosť za škodu konateľov spoločnosti s ručením obmedzeným a členov predstavenstva akciovej spoločnosti, právna úprava je identická.

V prípade porušenia povinnosti konateľov alebo členov predstavenstva môže spoločnosti vzniknúť škoda. V takomto prípade konatelia alebo členovia predstavenstva

⁷ J. Vitek, *Odpovědnost statutárních orgánu ...*, s. 251-252.

zodpovedajú za túto škodu podľa pravidiel uvedených v Obchodnom zákonníku, pričom táto zodpovednosť je založená na princípe objektívnej zodpovednosti.

Na úspešné uplatnenie zodpovednosti za škodu bude potrebné preukázať porušenie povinnosti konateľa alebo člena predstavenstva, vznik škody a príčinnú súvislosť medzi porušením povinnosti konateľa alebo člena predstavenstva a vznikom škody, tzv. kauzálny nexus⁸.

Za spôsobenú škodu zodpovedajú členovia štatutárnych orgánov kapitálových obchodných spoločností spoločne a nerozdielne, teda solidárne. Osobitosťou právnej úpravy zodpovednosti členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností za škodu je to, že táto právna úprava exemplifikatívne uvádza prípady porušení povinností, za porušenie ktorých zodpovedajú členovia štatutárneho orgánu. Ide o prípady: vyplatenie podielu na zisku v rozpore s pravidlami podľa § 179 ods. 3 a 4, vyplatenie preddavkov na podiely na zisku, vrátenie vkladov spoločníkom počas trvania spoločnosti, vyplatenie vyrovnacieho podielu v rozpore s ustanovenými pravidlami, nadobudnutie majetku v rozpore s § 59a Obchodného zákonníka⁹.

Konatelia spoločnosti s ručením obmedzeným sa niekedy bránia vysloveniu súhlasu s vymenovaním do funkcie konateľa spoločnosti a takýto súhlas podmieňujú tým, že nebudú zodpovední za škodu spôsobenú pri výkone funkcie alebo, že ich zodpovednosť bude obmedzená do určitej sumy. Takéto dojednania o vylúčení alebo obmedzení zodpovednosti za škodu sú niekedy obsiahnuté priamo v zmluve o výkone funkcie. Ustanovenia zmluvy o výkone funkcie, spoločenskej zmluvy alebo stanov, ktoré by takéto obmedzenie alebo vylúčenie zodpovednosti konateľa obsahovali, by boli neplatné pre rozpor so zákonom podľa § 39 Občianskeho zákonníka¹⁰.

Nárok na náhradu škody voči konateľom spoločnosti i členom predstavenstva akciovej spoločnosti, si môže uplatniť spoločnosť, ktorá je v pozícii poškodeného alebo jej veriteľ. V prípade družstva, nároku na náhradu škody sa možno vzdať, prípadne je možné uzatvorenie dohody o urovaní s členmi štatutárneho orgánu v lehote 3 rokov od vzniku nároku a len so súhlasom členskej schôdze. V prípade družstva neplatí tretia podmienka, ktorou je u kapitálových obchodných spoločností nevznesenie protestu voči uzneseniu valného zhromaždenia spoločníkmi/akcionármi s určeným podielom na základnom imaní spoločnosti.

⁸ J. Husár, [In:] J. Suchoža et al., *Obchodné právo*, Iura Edition 2009, s. 570.

⁹ *Ibidem*, s. 500.

¹⁰ *Ibidem*, s. 501.

Tak ako kompetencia štatutárneho orgánu je výlučná a nedeliteľná, aj zodpovednosť za škodu spôsobenú úkonmi realizovanými v mene obchodnej spoločnosti spočíva výlučne na štatutárnom orgáne. „Popri štatutárnom orgáne nemôže pôsobiť žiaden ďalší orgán, ktorému by v oblasti právneho konania podnikateľa- právnickej osoby prislúchali identické kompetencie“¹¹.

Zodpovednosť členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností za škodu, ktorá spoločnosti vznikla z právnych úkonov, ktoré členovia štatutárneho orgánu uskutočnili sa vzťahuje aj na obdobie ešte pred zápisom vzniku funkcie člena štatutárneho orgánu do obchodného registra, a na obdobie do zápisu zániku funkcie člena štatutárneho orgánu do obchodného registra. „V období do zápisu člena štatutárneho orgánu do obchodného registra alebo v období do výmazu člena štatutárneho orgánu z obchodného registra sú jeho úkony úkonmi obchodnej spoločnosti či družstva a budú právnickú osobu zaväzovať, aj keď zápis ešte nie je zosúladený so skutočným stavom“¹².

Zodpovednosti za škodu sa nemôžu členovia štatutárneho orgánu zbaviť ani s poukazom na konanie, ktoré bolo nad rámec predmetu podnikania podnikateľa- právnickej osoby. Zodpovednosti za škodu sa však zbaví člen štatutárneho orgánu, ak úkonom, pri ktorom vznikla spoločnosti škoda prekročil konateľskú pôsobnosť štatutárneho orgánu, ktorú mu zveruje priamo zákon, alebo mu zákon umožňuje zveriť. Zaväzovacie účinky pre spoločnosť s ručením obmedzeným by napríklad nemal právny úkon konateľa o prevode obchodného podielu výlučného spoločníka na iného spoločníka alebo na inú osobu bez rozhodnutia valného zhromaždenia.

Situácie, kedy zo zákona vyplývajú medze konateľského oprávnenia, sú dôvodom, pre ktorý je vyvodenie zodpovednosti za škodu voči členom štatutárneho orgánu vylúčené. Uvedené vyplýva zo zásady zakotvenej v zákone č.1/1993 Z.z., neznalosť práva nikoho neospravedlňuje. (stará rímska zásada).

Zodpovednosti za škodu sa môže konateľ zbaviť preukázaním aspoň jedného z liberačných dôvodov. Konateľ nebude zodpovedať za vzniknutú škodu, ak preukáže, že pri výkone svojej pôsobnosti postupoval s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v záujme spoločnosti.

¹¹ T. Illeš, [In:] J. Suchoža et al., *Obchodné právo ...*, s. 165.

¹² *Ibidem*, s. 166.

Druhým okruhom dôvodov, kedy sa konateľ zbaví zodpovednosti za škodu, je vykonávanie uznesení valného zhromaždenia, ak nie sú tieto v rozpore so zákonom, spoločenskou zmluvou alebo stanovami.

Obmedzenie konateľského oprávnenia môže mať za následok zodpovednosť štatutárneho orgánu prípadne člena štatutárneho orgánu za škodu. Ustanovenia dohody o výkone funkcie, spoločenskej zmluvy alebo stanov o vylúčení alebo obmedzení zodpovednosti za škodu sú absolútne neplatné pre rozpor so zákonom podľa § 39 Občianskeho zákonníka.

Nároky na náhradu škody voči členom štatutárnych orgánov obchodných spoločností môže uplatniť spoločnosť, ktorá je v pozícii poškodeného alebo aj veriteľ spoločnosti za splnenia zákonných podmienok, prípadne spoločníci spoločnosti, členovia družstva za splnenia zákonných podmienok.

Pod pojmom absolútorium v práve obchodných spoločností máme na mysli možnosť spoločnosti vzdať sa nárokov na náhradu škody voči členom štatutárnych orgánov obchodných spoločností alebo uzavrieť s nimi dohodu o urovaní, len za splnenia kumulatívnych podmienok, ktorými je uplynutie doby 3 rokov od vzniku nároku, vyslovenie súhlasu valným zhromaždením, nevznesenie na valnom zhromaždení do zápisnice protestu spoločníka/akcionára s určeným podielom na základnom imaní spoločnosti. Zo zákonnej formulácie ustanovenia § 135a ods. 4 Obchodného zákonníka vyplýva, že doba 3 rokov sa počíta od momentu vzniku nároku na náhradu škody na strane spoločnosti do dňa uzavretia zmluvy.

V tejto súvislosti uvažujeme nad možnosťou udeľovania absolútoria v súvislosti s dobrými výsledkami niektorým členom štatutárneho orgánu, alebo zásadne všetkým členom štatutárneho orgánu. Zastávame názor, že udeľovanie absolútoria môže byť istou formou odmeny za dobrý výkon funkcie člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti.

V tejto súvislosti sa vynára otázka možnosti uzavrieť dohodu o urovaní s odkladacou podmienkou jej účinnosti. Účinnosť dohody o urovaní by tak nastala uplynutím doby 3 rokov odo dňa vzniku nároku na náhradu škody.

Uvedená schéma tak rieši situácie, keď vôľa na strane spoločnosti a člena štatutárneho orgánu spoločnosti uzatvorí dohodu o urovaní, je aktuálna v čase ukončenia funkcie člena štatutárneho orgánu, ak už nárok na náhradu škody spoločnosti existuje.

Uzavretím zmluvy sa rozumie okamih, keď vyjadrenie súhlasu s návrhom na uzavretie zmluvy dôjde navrhovateľovi. Toto je okamih, kedy možno hovoriť o tom, že zmluva bola uzavretá¹³.

Ak vychádzame z tejto definície momentu uzatvorenia zmluvy, potom absolútne neplatné sú všetky dohody o urovnaní, ktoré boli uzavreté pred uplynutím lehoty 3 rokov od vzniku nároku na náhradu škody na strane spoločnosti.

Počas výkonu funkcie člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti možno pristúpiť periodicky, vždy po uplynutí doby 3 rokov, odo dňa keď spoločnosti vznikol nárok na náhradu škody z určitého právneho úkonu, k udeleniu absolutória členovi štatutárneho orgánu.

Práve tieto kogentnou normou ustanovené pravidlá pre vzdanie sa nároku na náhradu škody alebo uzatvorenie dohody o urovnaní, teda udelenie absolutória členom štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti sú motiváciou k udeľovaniu absolutória členom štatutárnych orgánov obchodných spoločností.

Udeľovanie absolutória sa tak spája buď so vzdaním sa nároku na náhradu škody, s vyslovením spokojnosti spoločnosti s určitou činnosťou alebo vyslovením niektorých aktov s tým spojených za uskutočnené.

Z hľadiska formy, možno absolutórium udeliť vo forme uznesenia valného zhromaždenia, ktoré z hľadiska obchodno-právnej teórie je právnym úkonom sui generis, alebo vo forme jednostranného právneho úkonu – vzdanie sa nároku na náhradu škody alebo vo forme dvojstranného právneho úkonu – dohoda o urovnaní.

Z hľadiska časovej postupnosti jednotlivých právnych úkonov potrebných pre platné udelenie absolutória členovi alebo členom štatutárneho orgánu obchodných spoločností sú v súčasnosti zaužívané a právom dovolené dva postupy. Prvou možnosťou je uzatvorenie dohody, ktorá následne je predmetom schválenia valným zhromaždením. Druhou možnosťou je uznesenie valného zhromaždenia a následne uzatvorenie dohody, s odkazom na uznesenie valného zhromaždenia, ktoré sa touto dohodou realizuje.

S momentom skončenia výkonu funkcie člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti, je v praxi často spojená snaha o dosiahnutie udelenia absolutória vo forme dohody o urovnaní. Doba 3 rokov od vzniku nároku spoločnosti na náhradu škody je tak najčastejšou prekážkou pre uzatváranie dohody o udelení absolutória na valnom zhromaždení, ktoré zároveň schvaľuje abdikáciu člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti.

¹³ P. Vojčík, *Občianske právo hmotné*, UPJS Košice 2002, s. 63.

Uvedená doba začína plynúť od vzniku nároku na strane spoločnosti, napr. ak spoločnosť uhradila škodu vzniknutú zo zmlúv uzatvorených členom štatutárneho orgánu za spoločnosť.

Ak spoločnosť má už existujúci nárok na náhradu škody voči členovi štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti (zo zákonnej formulácie vyplýva, že nemusí ísť o exekučný titul na pohľadávku), môže sa voči členovi štatutárneho orgánu spoločnosti vzdať nároku na náhradu škody alebo s ním uzavrieť dohodu o urovnaní.

V praxi však často pri zániku funkcie člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti, sa vo forme uznesenia valného zhromaždenia schvaľuje zoznam právnych úkonov, uzatvorených spoločnosťou, z ktorých ku dňu prejednávania zániku funkcie člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti spoločnosti nevznikla škoda. Uznesenie s uvedeným obsahom neodporuje kogentnej norme Obchodného zákonníka, nemá však účinky vo vzťahu k budúcim možným nárokom spoločnosti na náhradu škody, ktoré vzniknú.

Pre uplatnenie nároku veriteľom voči členovi štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti musia byť splnené nasledovné podmienky: a) veriteľ nemôže uspokojiť svoju pohľadávku z majetku spoločnosti, b) právo na náhradu škody voči členom štatutárneho orgánu spoločnosti nezaniklo, napr. jeho splnením.

Právo táto druhá podmienka, môže byť prekážkou pre účinné uspokojenie pohľadávky veriteľa z majetku spoločnosti. Prakticky to znamená, že veriteľ musí preukázať existenciu pohľadávky, exekučný titul na pohľadávku a zároveň musí preukázať, že túto pohľadávku nemôže uspokojiť z majetku spoločnosti.

3. Príklady zodpovednosti za škodu členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností

Príklady zodpovednosti za škodu členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností v procese aplikácie práva majú svoje nezastupiteľné miesto. Rozhodovacia prax súdov prináša početné rozsudky vo veciach žalôb o náhradu škody podávaných spoločnosťou alebo jej veriteľom voči bývalým členom štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti.

Najčastejšie ide o prípady porušenia povinností členov štatutárnych orgánov podľa § 135a ods. 1 Obchodného zákonníka. Príkladom takéhoto porušenia povinnosti člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti je uzatvorenie zmluvy o poskytovaní právnych služieb medzi spoločnosťou a členom štatutárneho orgánu spoločnosti ako advokátom.

Dôvodom absolútnej neplatnosti právneho úkonu je ustanovenie § 22 ods. 2 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého nemôže iného zastupovať ten, koho záujmy sú v rozpore so záujmami zastúpeného.

V tejto súvislosti Najvyšší súd SR vyhodnotil toto ustanovenie Občianskeho zákonníka za analogicky použiteľné aj na prípady, keď záujmy štatutárneho orgánu právnickej osoby sú v rozpore so záujmami tejto právnickej osoby. Použitie analógie však prichádza do úvahy len vtedy, ak rozpor záujmov nerieši špeciálna právna úprava. Takýmto osobitným predpisom je napr. zákon č. 586/2003 Z.z. o advokácii v platnom znení alebo Obchodný zákonník v ustanovení § 135a ods. 1, v ktorom okrem iného ukladá konateľovi povinnosť vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou, v súlade so záujmami spoločnosti a neuprednostňovať svoje záujmy. Vzhľadom k tomu, že Obchodný zákonník na iných miestach výslovne predpokladá, že k dôjde k uzatvoreniu zmluvy so svojou spoločnosťou, napr. u jednoosobovej spoločnosti, nemožno ku všetkým zmluvám uzatvoreným so svojou spoločnosťou automaticky pristupovať ako k absolútne neplatným zmluvám kvôli stretu záujmov¹⁴.

Stret záujmov sa posudzuje predovšetkým podľa nevýhodnosti zmluvy pre spoločnosť. V prípade zmluvy o poskytovaní právnych služieb s nevýhodnými podmienkami pre spoločnosť, takéto konanie (stret záujmov) treba posudzovať za porušenie povinností konateľa pri výkone svojej pôsobnosti s následkom jeho zodpovednosti za škodu.

Podľa § 135a ods. 2 Obchodného zákonníka je s porušením povinností konateľa podľa § 135a ods. 1 spojená zodpovednosť za škodu.

Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí vyslovil právny názor, podľa ktorého: „Ak nárok spoločnosti na náhradu škody voči konateľom spoločnosti uplatňuje vo svojom mene a na vlastný účet veriteľ spoločnosti v zmysle § 135a ods. 5 Obchodného zákonníka, dôkazné bremeno o porušení povinností konateľa pri výkone jeho pôsobnosti prislúcha žalobcovi-veriteľovi, ktorý odvodzuje svoju pohľadávku voči žalovanému konateľovi, porušením jeho povinností¹⁵.

Uvedený právny názor sa opiera o právnu úpravu, podľa ktorej môže nároky voči konateľom spoločnosti na náhradu škody uplatniť buď spoločnosť sama alebo veriteľ spoločnosti, ak sa nemôže uspokojiť z majetku spoločnosti. Povinnosť preukazovať konateľom porušenie ich povinností stíha toho, kto žalobný návrh na súd podal.

¹⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, zo dňa 30.6.2010, sp.zn. 4Cdo 177/2009.

¹⁵ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, zo dňa 27.2.2009, sp.zn. 5 Obdo/3/2009.

Vo vzťahu k smerovaniu rozhodovacej praxe súdov, v rámci úvah *de lege ferenda*, nie je plne jednoznačný právny názor, ktorý bol prezentovaný v citovanom rozhodnutí Najvyššieho súdu SR, podľa ktorého je veriteľ spoločnosti povinný preukázať všetky občianskoprávne predpoklady zodpovednosti za škodu konateľa spoločnosti. Podľa uvedeného sa neposilňuje pozícia veriteľa spoločnosti pri preukázaní svojich tvrdení. Splnenie tejto podmienky bude často prakticky náročné, nakoľko veriteľ spoločnosti spravidla nemá k dispozícii zmluvy spoločnosti, účtovnú evidenciu, ani nemá zákonné prostriedky pre získanie nevyhnutných dôkazov na preukázanie splnenia podmienok zodpovednosti konateľa za škodu. Obmedzené možnosti veriteľa spoločnosti na úspešné uplatnenie svojho nároku na náhradu škody priamo voči členovi štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti vidíme v práve veriteľa nahliadať do zbierky listín, v práve veriteľa navrhnúť ako dôkaz v súdnom konaní predloženie listín, ktoré má spoločnosť k dispozícii.

Logickým výkladom ustanovenia § 135a ods. 5 Obchodného zákonníka možno dospieť k záveru, že ide o čiastočný zákonný prechod nároku na náhradu škody, ktorý má spoločnosť voči svojim konateľom, keď právo uplatniť náhradu škody, ktorú má spoločnosť voči svojim konateľom priznáva aj veriteľovi.

S účinnosťou od 1.1.2002 boli povinnosti konateľa spoločnosti rozšírené všeobecnú zásadu výkonu pôsobnosti konateľov, ktorá spočíva v povinnosti konať s odbornou starostlivosťou a prihliadať pri výkone funkcie na záujmy spoločnosti.

V rámci tejto všeobecnej zásady výkonu pôsobnosti konateľov je zahrnutá jednoznačne aj povinnosť konateľa starať sa o majetok spoločnosti. Je to jeho základná povinnosť. Dôkazné bremeno, že stratu na majetku nezavinil, zaťažuje konateľa¹⁶.

V obchodnej praxi patrí medzi štandardné povinnosti konateľa, povinnosť zabezpečiť riadne vedenie predpísanej evidencie a účtovníctva, vedenie zoznamu spoločníkov a informovanie spoločníkov o záležitostiach spoločnosti. Túto povinnosť podľa § 135 Obchodného zákonníka zabezpečujú konatelia prevažne prostredníctvom tretej osoby, na základe zmluvy. Dôsledky porušenia tejto povinnosti konateľa majú svoj účtovný a daňový aspekt.

Je zrejmé, že konatelia zodpovedajú za stav vedenia účtovníctva a predpísanej evidencie bez ohľadu na to, či tieto činnosti vykonávajú osobne alebo či ich zabezpečujú prostredníctvom iných právnických alebo fyzických osôb. Tým však nie je dotknutá

¹⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, zo dňa 24.4.2008, sp.zn. 3 Obo 146/2007.

zodpovednosť tretích osôb za riadny výkon týchto činností v zmysle osobitných predpisov. Konateľ spoločnosti zaťažuje dôkazné bremeno preukázania, že uzavretím zmluvy so spoločnosťou na vedenie účtovníctva, zabezpečil riadne vedenie predpísanej evidencie a účtovníctva v potrebnom rozsahu kvalifikovanou osobou, ktorej vytvoril pre výkon činnosti potrebné podmienky¹⁷.

Vyhodnocovanie zákonných predpokladov pre vznik zodpovednosti za škodu je potrebné vykonávať v nadväznosti na ustanovenia §§ 373 a nasl. Obchodného zákonníka. Z tohto dôvodu nesplnenie zakročovacej povinnosti na strane poškodeného má za následok, že povinná osoba nie je povinná nahradiť škodu, ktorá vznikla tým, že poškodený túto povinnosť nesplnil¹⁸.

Záver

Z predloženej analýzy odvodzujeme, že absolutórium ako tradičný právny inštitút má svoje miesto v praxi obchodných spoločností aj v súčasnosti. Miera udeľovania absolutória priamo úmerne závisí od množstva kontraktov, bonity kontraktov, ktoré spoločnosti uzatvárajú a miery dodržiavania zásady výkonu funkcie s odbornou starostlivosťou.

Zakotvením odbornej starostlivosti ako generálnej klauzuly vzťahujúcej sa na výkon funkcie členov štatutárnych orgánov obchodných spoločností, boli stanovené vysoké hranice zodpovedného prístupu k výkonu tejto funkcie. Právna úprava na danom úseku je postačujúca pre reguláciu právnych vzťahov. Ustálenie znakov porušenia odbornej starostlivosti pri výkone funkcie členov štatutárnych orgánov je výzvou pre rozhodovaciu prax súdov a rozhodcovských inštitúcií.

¹⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, zo dňa 1.2.2007, sp.zn. 3Obo 106/2006.

¹⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, zo dňa 19.2.2009, sp.zn. 1 Obi 16/2008.